

MEZŐGAZDASÁGI NÉPOKTATÁS

FELELŐS SZERKESZTŐ:
SZÉP LÁSZLÓ

A GAZDASÁGI SZAKTANITÓK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Érik a buzakalász . . .

A szokatlanul hosszú kemény télen és az árvizes rövid tavaszon gondterhelten hányszor nyílt ajkunk panaszra? Valahogy a gazda is több féltő gonddal kísérte az idén elvetett magnak kelését, szárba szökkenését s a természeti erőknél pusztításai közepette aggódó szemmel, összetett kézzel és imádságos lélekkel oly sokszor tekintett fel a *Mindenhatóhoz*, kérvén ve-rejtekés munkájára áldását.

A napsugár érlelő melege a smaragd-zöld vetéseket aranykalászokba szöktette. Enyhe nyári szellő ringatja már az érett sulyos kalászokat s a gazda térdre roskadva reménysugárzó arccal tekint fel az égre s *s mond hála telt imát az Istennek, hogy eljött, itt van az aratás ideje.*

A magyar föld művelőjének, a gazdának fáradságos munkájával párhuzamosan halad a magyar ifjúság lelkének művelésével megbízott tanítói és tanítói karnak áldozatos munkája is. Tíz hónapja, hogy kitértek az iskolák kapui s magukba fogadtak a vakáció kellemes napjai után egy vidám arccal nyüzsgő tanulócsereget. Szülő, tanító és tanítvány mennyi aggódással indult meg a múlt év szeptemberében s a nagy bizonytalanságban ajtatosan hangzott

fel templomainkban a szent fohász: „*Jöj el Szentlélek Isten . . .*“

Ha sokhelyen nehezen, de megindult iskoláinkban is a magvető munka s a nehéz idők járásával úgy éreztük, hogy a reánk bízott ifjúság lelkébe elszórt magvakat mélyebben, maradandóbban kell beágyazni. A tudás gyarapítása mellett a jellemképzésre törekedtünk.

Amint a gazda vetését növelő langyos esővel és érlelő napsugárral áldotta meg, úgy ajándékozta meg a *Teremtő* a tanítókat erővel, egészséggel és türelemmel, a tanulókat pedig a magot befogadó és megtartó szomjas lélekkel.

Egy-két hét választ még csak el, hogy tanító és tanuló betakaríthassa egész évi szorgalmas munkájának megérdemelt gyümölcsét.

A jól végzett munka és a becsületes kötelességteljesítés hadd szálljon fel szülő, nevelő és ifjúság ajkáról a fohász a Mindenható Atyához, hogy nem hagyott el és kegyes volt hozzánk, mert a körülöttünk zavargó világban megengedte, hogy nyugodtan és csendben ezt a tanévet is lelki- és testierőnk gyarapítására fordíthassuk.
„*Te Deum laudamus . . .*“ **Matós.**

A változások útján

A május 7-én benyújtott törvényjavaslat alapján már megvalósul az elemi népiskolának a VII—VIII. osztályra való kiterjesztése. Kötelezővé fog tehát válni a 12 évet betöltött tanköteleseknek eddig önként vállalt mindennapos iskolázása az összes elemi iskolákra és tanulóira úgy, hogy 5 év alatt a hazai elemi népiskolák 8 osztályosok lesznek.

A törvényjavaslat intézkedéseit ismerhetjük már a lapok közlései nyomán és remélhetjük, hogy azt a törvényhozás két háza módosítás nélkül még a nyári szünet előtt letárgyalja és elfogadja.

Az iskolázás szigorítását eredményező törvényjavaslat azonban nemcsak az elemi iskolákat, hanem a továbbképző népiskolákat is igen közelről érinti, mert azok első és második osztálya fokozatosan meg fog szűnni, tanítványai pedig az elemi népiskola VII—VIII. osztályát fogják képezni. Igen közelről érinti a törvény majd a mezőgazdasági népiskolákat is, egyben erősen befolyásolja azoknak a jövő szerepét, beiskolázását, tanítási rendszerét stb., mert mindennapossá válik ez iskolák alsó két osztálya, míg a III. osztályoknak, vagyis a 14—15 éveseknek további iskoláztatása megmarad jórészt a mostani keretek között. Iskoláinkat érintően kétféle elgondolási mód került előtérbe. Egyik az volt, hogy az alsó osztályok mindennapossá tételével minden közismereti és gazdasági tárgyat, tehát az összes tudnivalókat a mezőgazdasági népiskolákban tanulják a tankötelesek; a másik megoldás pedig az, hogy az elemi iskolák végezzék a VII—VIII. osztályosok általános tanítását és azokban a községekben, amelyben mezőgazdasági népiskola van, csak a gazdasági, háztartási és kézimunka tárgyakat tanítsák heti 5 órában a mezőgazdasági népiskolában. E két lehetőség közül az első megoldási mód válik majd törvénnyé s ezzel a 61 mezőgazdasági népiskola két alsó osztálya az elemi iskola VII—VIII. osztályának helyettese, közvetlen pótléka lesz.

A mintegy 4500 községben, amelyben nincsen mezőgazdasági népiskola, természetesen az elemi népiskola tanítja minden tantárgyat, beleértve a mezőgazdaságtan tárgykörét is; ahol pedig mezőgazdasági népiskola működik, ott a VII—VIII. osztályok felállítása szükségtelen, mert minden tudnivalót a mezőgazdasági népiskola fogja tanítani.

A végrehajtás sikere érdekében már rendezések is adtak ki, hogy az 1940/41. tanév kezdetén kísérletképpen megvalósuljon iskoláinkban az első osztályok mindennapos feljárása. A kötelező mindennaposság az első osztályokra és minden iskolákra vonatkozólag az 1941/42. tanévben válik esedékessé. Az 1940/41. tanévben tehát néhány iskolánkban, önként vállalással mindennaposak lesznek az első osztályok. Ahol azonban tanterem és tanerő hiány miatt ez most nem valósítható meg, még egy tanévig az eddigi rendszer szerint végezhető a tanítás.

Szerencsés és kedvező helyzetbe jut tehát mezőgazdasági iskoláink néhányja, mert már a jövő tanév elején megvalósíthatja a mindennapos iskolázást; ezzel úttörő tevékenységet fejthet ki, megfigyeléseket tehet és tapasztalatokat gyűjt a tananyag, a tanítás, a tanulók feljárása, a tantermi és oktatói szükségletre. Ezeket az igen fontos tapasztalatokat pedig az 1941/42. tanévben a többi iskolák átveszik, követik, ezzel pedig a törvény sikeres végrehajtását sok tekintetben meg is könnyítik.

Most még nem tudjuk, hogy a 61 iskola közül hánynak van tantermekben és tanerőkben kedvező helyzete s melyek lehetnek a kísérleti iskolák. Azt azonban érezzük és tudjuk, hogy e néhány iskola szereplésén és munkáján igen fontos kérdések dőlnek majd el és ezek tapasztalatai fogják majd irányítani a mezőgazdasági népiskolák jövő sorsát, meg az oktatás további mi-kéntjét.

A rendelet szerint az első osztályok mindennapos oktatása október hó 15-től

április hónap 15-ig tart. Új tantervet nem kapnak, mert az 1937. korszerű tanterv bőséges anyagot nyújt a mindennapos oktatásra is. Szó lehet arról, hogy a kísérleti iskolákhoz népiskolai tanítókat is osszanak be a közismereti tárgyak tanítására. Egyelőre heti 25 órás tanítás lenne egy-egy első osztályban. Ebben az óraszámban az összes közismereti, a gazdasági és háztartási tárgyak, a testnevelés, meg a gyakorlatok is bennfoglaltatnak. A II. és III. osztályosok feljárása és tanítása az eddigi marad.

Ilyen tanítási rendszer volt már egyik iskolánkban és ez oktatási, valamint nevelési szempontokból be is vált. Remélhetőleg előnyös lesz a mostani, szélsőbbkörű kivételében is.

Ha a megoldás részleteit boncolgatjuk kitűnik, hogy a kisebb létszámú és legalább két tanteremmel rendelkező mezőgazdasági népiskolák mindegyike lehet úttörő, kísérleti iskola. Egy tanterem elegendő télen napi 7, esetleg 8 órás tanításra. Mondhatjuk, hogy kikerekítve tanítható egy tanteremben heti 50 óra. Ez teljesen elegendő egy I. osztály fiú és I. osztály leány csoportnak úgy, hogy a hét első felében délelőtt, másikkban pedig délután járnának fel az iskolába. Még kedvezőbb a helyzet ott, ahol minden első osztályra jut egy-egy tanterem, mert itt délelőtti tanítással oldható meg a kérdés. A II. és III. osztályosok további 4 csoportjának e helyeken elegendő ugyanis heti 10, összesen 40 órás téli tanítására még egy tanterem, különösen egésznapos igénybevétellel. Az esetleg rendelkezésre álló munkaterem a tanfolyamok tartását továbbra is biztosítja, átrendezésével pedig a délutáni tanítások csökkentését lehet kedvezően megoldani.

Ha az iskola nem eléggé népes, szó lehet arról is, hogy a II. és III. osztályosok 32—40-es létszámig összevonassanak, mint ahogyan a továbbképző iskolákban is történik. Ezzel is csökkenhethető lenne a tanterem hiány, a tanítás pedig váltakozó (turnus) rendszer szerint történhetne ezekben az osztályokban. Egyik tanévben tanulná az így összevont osztály a II. oszt.

anyagát, a következőben pedig a III. osztály tudnivalóit.

Nehezebb a megoldás a népesebb iskolákban. Ha eddig is 3—4, sőt 5 első osztály és ugyanennyi másod és harmadosztály csoport volt, ott már az I. osztályosok nem egy, hanem 2, esetleg 3 tantermet is igényelnek átmenetileg. Ugyanennyire tehető a II.—III. osztályosok tantermi szükséglete is. Ha azonban az iskola rendelkezik 4—6 tanteremmel, a kérdés itt is jól megoldható, különösen a délutáni tanításokkal és az osztályok összevonásával.

Gondos mérlegelés szükséges tehát tantermi számításra, de ugyanezt követeli meg a tantestület tagjainak létszám megállapítása is. Ahány mindennapos első osztály, annyi külön tanerő a mindennapos oktatásra és ezeken kívül a II. és III. osztályosok tanítására. Természetes, hogy a fenti számítás csak az 1940/41. tanévre az első, előkészítő kísérletre szól, mert 1941/42. tanévben már a II. osztályok is mindennaposak lesznek. Ez időre azonban kialakulhat a tantermi építkezés megoldása is.

Arra vonatkozólag, hogy a heti 25 órás tanításból hittanra, magyarnyelv, történelem, testgyakorlás stb. tárgyra, vagy pedig a mezőgazdasági ismeretek tanítására mennyit kell fordítani a kísérleti iskolákban, az később lesz közölve, hogy új órarendjük és tanmenetük idejére összeállítható legyen.

Iskoláinkat és a tanerőket illetőleg nincs kétségünk, mert a sikert előre is biztosítva látjuk. Némi aggodalmunk van azonban a tanulókat és a szülőket illetőleg, mert az új iskolázási rendszert nemcsak nehezményelni fogják, hanem sok akadékoskodással még hátráltatni is igyekeznek.

A kísérleti mezőgazdasági népiskolák megállapítása a kir. tanfelügyelőségekkel egyetértően történik. Részünkről szívesen vennők, ha az iskolák besorozásáról az igazgatók lapunkat értesítenék.

Támogassuk a tanítói egyetemes gazdasági és szociális törekvéseket!
Lépjünk be mindnyájan az Eötvös-Alap
Önsegélyző és Családjóléti Osztályába!

Tantestületi életünk

Azt hiszem összes gyógyításra váró bajaink között, melyekkel iskoláinknál küzdünk, a tantestületi élet orvoslása tartozik a legkényesebb, de egyúttal a legfontosabb feladatok közé is. Ennél a bajnál nem lehet úgy gyógyítani, hogy fájdalmat ne okozzunk valakinek s a gyógyító kézben orvosság helyett, legtöbbször ostort látnak.

Megvallom én is nagy felelősséget érzek, mikor ennek a témának a boncolásához hozzá fogok, tudom, hogy vannak arra hívatottabbak, akik ezt a kérdést jobban megvilágítanák, mégis indíttatva érzem magamat ezzel a kérdéssel foglalkozni. Ha más eredményt nem is érnék el szerény cikkemmel, mint azt, hogy kartársaim lapunkban igyekeznek majd a cikkemben foglaltakat megcáfolni, vagy új meglátásaikat elének tárni, úgy valami eredményt mégis elkönnyvelhetek. Bátorságot ad ehhez a nagy Plinius mondása is: „Nullus est liber tam malus ut non aliqua parte prosit.“ Ami magyarul azt jelenti, hogy nincs oly rossz könyv, mely valami tekintetben ne használna.

Mikor ennek a problémának taglalásához hozzáfogtam, az a dal csendült meg fülemben, hogy „Édes volt az álom, keserű az ébredés...“ Igen aktuálisnak találtam ezt a szöveget cikkemhez, mert úgy gondolom ezt a tantestület minden tagja elénekelheti.

Igen, pályánk kezdetén édes álmat láttunk. Elképzelünk magunknak egy új otthon, ahonnan még a sárga pelyhes kis csirkék sem hiányoznak, fa, virág, napfény és melegség vesz körül bennünket. A családban kevesebb vagy több tag él együtt, természetesen a legnagyobb harmóniában, amit másképp el sem képzeltünk annakidején, hiszen az élet nehéz csatájának a megvívásában teljesen egymásra vagyunk utalva. Mily szép volt elgondolni azt, hogy dolgozunk egymás kezét fogva a nemzet boldogulásán, neveljük az egészséges gazdagenerációkat. A fiúkat arra nevelni, hogy a kard és puská mellett az eke, kapa és a kasza is hathatós fegyver az ország megmentésére

és feltámasztására. A magyar leányokat jó magyar anyákká nevelni, hogy kevesebb legyen a gyarmekhalandóság, a tuberkulózis, egészségesebben éljünk s a gazda lakása ragyogjon a tisztaságtól s a napsugár a muskátlis ablakon keresztül fénysugárt küldjön a magyaros kézimunkákra. Eddig volt az álom.

Ahogy megindulunk pályánk rögzös útjain, már az első kilométerek megtétele után rendszerint az édes álomból, keserű ébredés lesz. Legtöbbször nem találjuk meg a harmóniát s az általunk elképzelt kedves családi élet helyett egy széthúzó családot találunk.

Ugy gondolom, nem végzünk felesleges munkát, ha megvizsgáljuk tantestületi életünket és igyekszünk a kóros tünetekre orvosságot találni. Meggyőződésem az, hogy erre a legjobb orvosság az elfogulatlan önvizsgálat s utána a könyörtelen önbírálat. Ha ezen átesünk, minden más színben fog feltűnni.

A legtöbb tantestületben azt látjuk, hogy az igazgató és a tantestület két különálló részt képez. Továbbmenve azt is láthatjuk, különösen nagyobb tantestületeknél, hogy az elkülönülés még nagyobb s a tantestületi tagok a vonzalom vagy a pillanatnyi érdek miatt több csoportra oszlanak. Természetesen ez a legkórosabb állapot.

A legtöbb panasz mindig az igazgató ellen van. Rendszerint „nincs szive“ a mája is rossz, „nem elég udvarias“ erős vagy gyenge kezű, képes még arra is, hogy megfogja az ekeszarvát vagy hasonló más tekintély-romboló munkát végez, nem bízik meg a tantestületében stb. stb. A beosztottak rendszerint kényelmesek, nem elég lelkiismeretes a munkájuk, összeesküvést szőnek az igazgató ellen stb. stb. A kölcsönös panaszoknak egész légiója állhat rendelkezésre.

Ha vizsgáljuk ezeket a jelenségeket és tárgyilagosan bíráljuk a sérelmeket s nem a pillanatnyi hangulat alapján, akkor egészen más színben tűnik fel a sérelmezett esemény.

Nézzük meg a szívtelen igazgatót. A szívtelenség háttér mögött legtöbb esetben, az előírt rendelkezésekhez való szigorú ragaszkodás áll, ami viszont kötelessége az igazgatónak, mert őt vonják elsősorban is felelősségre és felettesei nem fogadják azt elmentségül „kérem én jó fiú akartam lenni s azért nem ragaszkodtam a szabályokhoz“. Előfordul pl. hogy valaki gyakran kér rövid szabadságot igazgatójától. A kérések teljesítését egész természetesen veszik, de ha egy esetben nem teljesítik, kész a szívtelenség vádja. Pedig itt nem az igazgató, hanem a fennálló rendszabályok és felelősség volt az akadályozó. A rosszmájúsággal az igazgató sokszor esetleg súlyosabb következményektől akarja megóvni kartársát. Az igazgató bizalmatlanságának is legtöbb esetben alapos indokát találunk. Sokszor a legkomolyabbnak hitt, a legértékesebbnek tartott munkatársaiban is csalódik az ember. Vannak u. n. udvariatlan igazgatók is. Ha itt sérelem ér bennünket, jusson eszünkbe az, hogy munkahelyünk nem a növegyeleti bál társalkodója s a legtöbb esetben elfoglaltságunk nem engedi, hogy udvariasak legyünk a szó szoros értelmében. Az tagadhatatlanul súlyos körülmény, ha valaki céltudatosan vét az elemi udvariassági szabályok ellen. Ilyen igazgató azonban azt hiszem egy sincs. Ha az igazgató egy s más dolgokban elnéző, hamar megkapja a gyengekezű jelzőt. Ez a gyenge kéz pedig legtöbbször a beosztottak érdekét szolgálja és nem az igazgatóét. Arról is meg lehetünk győződve, hogy az erős kéz és semmit el nem néző politika sokkal könnyebb az igazgató szempontjából és sokkal több gondot igényel és jelent számára a gyengekezűség. Nem gyengekezű az illető igazgató biztosan tudom, csak feltételez minden kartársában annyi intelligenciát, hogy ha látják az ő lojalitását, annél inkább igyekeznek eleget tenni kötelességüknek. A gyakorlatban az ilyen felfogású igazgató a legtöbbször csalódik. Sokszor elítélik az olyan igazgatót, aki esetleg a kényszerítő körülmények miatt, még az ekeszarvát is megfogja. Tagadhatatlan, hogy napszámos vagy cseléd munkát se az igazgató, se a beosz-

tott ne végezzen. De jusson eszünkbe, hogy a föld, a gondjainkra bízott állatállomány, gyümölcsfa, konyhakert stb. nem íróasztal, sem pedig elintézetlen akta, ami enni sem kér. Erre a sokak által elítélt állítólagos hibára, vagy a munkakedve, ambíciója vagy pedig a kényszerítő körülmények viszik rá az igazgatót. Tudok esetet, mikor a renden levő száraz lucernát, hogy az meg ne ázzon, az igazgató fiaival gyűjtötte össze. Azt hiszem ezért nem hogy elítélni lehetne, hanem minden dicséretet megérdemel.

Leszögezve ezeket a tényeket, helyezkedjünk arra az álláspontra, hogy az igazgató eljárásánál az elhamarkodott bíraskodás helyett vizsgáljuk meg először a mi eljárásunkat, gondoljunk arra a felelősségre, ami az igazgató vállára nehezedik s irányt szab magatartásának, akkor egészen más véleményt fogunk alkotni.

A beosztott munkatársak megítélésénél is sokszor jutnak téves következtetésekre az arra illetékesek. Most csak a fenntebb említett kifogásokat veszem bonckés alá. A beosztott kényelmessége talán nem is nevezhető annak, csak az igazgató lehet mozgékonyabb ember, mindennel törődik, tekintve, hogy ő a felelős mindenért. Az is tény azonban, hogy találkozhatunk a kényelmességnek igazi megtestesítőivel is. A nem elég lelkiismeretes munkának, sokszor talán a túlzott ellenőrzés az okozója. Ha azt látja a különben lelkiismeretes és pontos beosztott, hogy ezt a törekvését nem méltányolják kellőképpen, ez deprimálólágg hat rá és lelkiismeretességéből sokat veszít. A beosztott tanerők u. n. áskálódását is sok esetben félreértésnek lehet venni. Ha az igazgató rendszerető, ragaszkodik hűen az előírtakhoz, szóval nyugodt a lelkiismerete, akkor nincs mit tartani az éskálódástól és legfeljebb, mint könnyen leszerelhető csipkelődést intézze el. Ahol már különben sincs meg a tantestületi harmónia, ott könnyen esik az igazgató abba a tévedésbe, hogy munkatársai „összeesküdtek ellene“, pedig lehet, hogy az ő ridegsége, vagy bizalmatlansága készítette munkatársait arra, hogy ne vele, hanem nélküle töltsék el azt az időt, amíg munkahelyükön tartózkodnak. Sok helyen

megfelelnek arról is, hogy valami kis társasági életet is kell élnünk, emberek közé kell mennünk nemcsak a saját szempontunkból, hanem azért is, mert ezzel sokat használhatunk iskolánknak is. Feltétlenül biztosítsunk beosztott kartársainknak önálló hatáskört is, mert alkotni vágyás minden komoly tanerőben van s hogy az napvilágra kerüljön s eredményt is lásson utána, ahhoz bizonyos lehetőségre is szükség van.

Szögezzük le, hogy ennél a kérdésnél belátásra, jóindulatra, megértésre s igazi kartársi érzésre van szükség. Kétes esetekben jó, ha az igazgató visszagondol beosztott korára s mérlegeli azt, hogy hasonló esetben az ilyen eljárás milyen érzelmet váltott ki benne.

Az itt felsorolt képek csak pillanatképek tantestületi életünkből. A sok iskolánknál meglevő ideális tantestületi élet mellett, ezek a rövid kis vázolatok csak a kirívó eseteket akarják feltüntetni, mint feltétlenül kiküszöbölendő dolgokat. Hibát könnyű keresni és találni, de azok fölött ítéletet mondani csak azoknak van joguk, akik szigorú önbírálat után, magukról is levonták a konzekvenciákat. Amennyire hibás az az igazgató pl. aki észreveszi, hogy kartársnője esetleg jobban van felöltözve s akkor olyan feladattal bízta meg, hogy elmenjen a kedve a kiöltözködéstől, épen olyan hibás az a kartársnő is, aki az igazgatót, mint leselkedőt kigúnyolja kartársai előtt azért, mert az kötelességszerűen és alapos indokok alapján ellenőrizte, hogy a tanerők bementek-e már az előadásra. Az ilyen hibák feltétlenül kiküszöbölendők, mert ezek csak lealacsonyítóak elkövetőikre nézve.

Tekintve, hogy két egyforma falevél sincs, természetes az is, hogy két egyforma természetű ember sincs. Ezért az abszolút harmóniát elérni szinte lehetetlen. Aki érzékenyebb, jobb füle és szeme van, anélkül hogy hallgatózna, vagy leselkedne, az többet fog szenvedni a tantestület körében. Ugyazintén az is, akiből az élet még nem ölt ki minden idealizmust s aki talán finomabb bensővel és magasabb lelkiismeret-érzéssel van megáldva. Legjobb, ha félretesszük a túlságos érzékenységet, felhagyunk

az intrikával s arra gondolunk, hogy mit álmodtunk pályánk kezdetén a tantestületi életről s ne engedjük, hogy az édes álomból keserű ébredés legyen.

Tantermek falain láthatunk egy képet, rendszerint az előadói asztal fölött van kifüggesztve. Magyar ruhás kisleány és magyar ruhás kisleány egymás kezét fogva néznek a felkelő nap felé, amely sugarait a kettős keresztre és a hármassal halomra veti. Ennek a képnek nagy nevelő ereje van s jó lenne irodáink falára is kifüggeszteni. Ez a kép arra int bennünket, hogy a feltámasztásban csak úgy bízhatunk, ha egymás kezét megfogjuk s harmonikus munkával küzdünk a nemzet boldogulásáért. Nekünk is szent kötelességünk egymás kezét megfogni, keresni a harmonikus élet feltételeit, az akadályait kiküszöbölni, nehogy siralomháznak érezzük az irodát, hanem ott mindig a nap süssön és barátságos arcok mosolyogva nézzenek egymásra. Az eredmény feltétlenül kétszeres munkateljesítmény lesz, fele fáradság árán.

Nagykőrös,

Fazekas István.

K A L O T A S Z E G

I.

Amint a természet különböző tehetséggel látta el az egyes embert s a tehetségek a különböző viszonyokhoz mérten különbözően fejlődnek, úgy az egyes népek, az egyes nemzetek is különböző tehetségekkel vannak felruházva. Így magyar nemzet is.

Csak az alkotásokban megnyilvánuló eleven élet, csak a saját erős kultúránk, csak a haladó és fejlődő magyar műveltség az, ami megtart bennünket nemzeti jellegünkben és megvéd magyar voltunkban. Már Eötvös is azt hirdette, hogy egy-egy népdal olykor nagyobb befolyással volt az állam sorsára, mint a legpompásabb államtudományi elméletek.

Irodalmunk, zenénk ott kezdte új és nagy jövőre hivatott életét, amikor a néphez fordult fel-frissülésért. Képzőművészetünk viszont sokáig a külföldről vette ihletét, így híjjával volt az éltető eredetiségnek. Ma már maga a külföld követeli tőlünk, hogy bizonyítsuk életképességünket a magunk teremtő erejének érvényesítésével. Az alap

adva van, csak meg kell azt sürgősen keresni, mert a város és az olcsó gyáripár gyilkoló hatása alatt napról-napra pusztul. Mi az a mai idegenbe, olcsó pénzért készülő kézimunka ahhoz az őseréjű régihez képest, amit pusztán csak a maguk öröme készítették.

Népművészetünk eredeti sajátosságainak pusztulása legveszedelmesebben fenyeget Erdélyben, ezért szeretnék itt ezzel foglalkozni.

A kalotaszegi nép néhai Jankó János szerint magyar és székely keverék, melyhez később tatár elem is keveredett. Földműves foglalkozású s a férfinep javarészből a mesterséghez is ért. Csupa ügyesség, ötlet és furfang. Majd minden faluban találni művészkedő földművest. Szerelmesek a színekbe, férfi és nő egyaránt. Vasárnap, templomozás idején, mintha tulipános virágerdő vonulna ki az ajtón. A kék, piros, sárga, zöld tobzódik ruhákon, házakon még a temetőben is. A virágos tornácon a lány alig látszik, olyan színes, olyan virág ő is a virágok között. Hogy a viselet milyen szépségesen színes, azt leírni nem lehet, csak a festett kép sejteti.

Legérdekesebb és legtipikusabb a fehérnép művészete: a varottas. A férfi, bár ismeri ennek hasznát, lenézi ezt a munkát. A kenderhez például hozzá sem nyúl, ez az asszony munkája végig, míg csak a szép fodorvászón nem lesz belőle, amire olyan gyönyörűen tudtak „írni” a régi asszonyok, szebbnél-szebb mintákat.

A kalotaszegi varottas háromféle. 1. Az írás után varrott, 2. a szállánvarrott, 3. a vagdalásos.

Az írás után varrott mindig színes, de egy színű. Az egyes minták elnevezését ma már nehéz megtalálni, hiszen régen is faluk szerint változott. (Tulipántos rózsza, rózsás folyó, dorombos, almásos, szegfűs, söprűs, stb.) A varottas bár közkinccse volt kalotaszegnek, mindenki a magáénak tartotta és tartja ma is, változtat rajta, hozzáad, elvesz belőle, sokszor ugyanazt a mintát annyira elváltoztatja, hogy csak figyelmes vizsgálat után akadunk az eredeti rokonságra. Maga a forma, alap gondolat nem tulságosan sok, de feldolgozása annál változatosabb. Mintái sokszor annyira tömörek, hogy először összefolyik szemünk előtt, csak később látjuk meg a gyönyörű formákat, amelyekből valósággal sugárzik a jókedv és a szeretet. Szabályos részarányosságot egyiken sem találunk, de épen ez a szabadság különbözteti meg a gyári módon készített kézimunkától.

Az írás utáni varottasok díszítése rendszeresen stilizált virágforma. Szár, virág, levél, kacs, gyümölcs, cserép a kinövő virággal. Előfordul a pávaszem, csillag „lapicka” (elszegletesedett rózsza) „tyukszem” (apró karika, középen lyuk).

A formák közt legismertebb az „öt virágos”. Ezt a formát a magyar népművészetben máshol is megtaláljuk (kapu, butor). A szár tetején van

az egyik virág, mellette két oldalt egy-egy virág és legalul ismét kettő. Előfordul hét virág is.

Párnákon használt „selyemkeszkenő forma”. Itt egy négyzet közepében átlók kereszteződnek, ami azonban néha alig vehető ki a sok reáhalmozott forma miatt. Ritkább a „pápaszemes” vagy „jármos”. Ez valóban szemüvegre emlékeztet hullámos vonalával és az ebbe helyezett virágdíszszel.

Az „abroszformánál” egy csigavonalú vagy köralakú száron nőnek ki a virágok, befelé és kifelé. Az első esetben egy nagyobb virággal végződnek a közepén, ha pedig körben van fogva a szár a díszítés közepét rózsza foglalja el.

A virágból és levélből váltakozva párhuzamos, függőlegesen álló külön oszlopok adják a „dorombos” formát.

Öltésformája a „sinyor” amit egy előző munkában Hegedűs kartársnő már ismertetett. Ezenkívül használják az egyszerű, párhuzamosan egymásmellé simuló öltéseket szélesebb közök kitöltésére. Beszegésre, toldások összevarrására egy fogazatos, fűrészkes varrási módot használnak.

A kalotaszegi szállánvarottal és vagdalásossal a legközelebbi számunkban Desits kolleganőm foglalkozik.

Nyirbátor.

Weiland Piroska.

H I R E K

Somlyay Kálmán. †

Csendes, szerény munkása volt a mezőgazdasági népoktatásnak évtizedeken keresztül és kartársainak nagybecsülését érdemelte ki szeretetreméltó egyéniségével. Éppen ilyen csendesen hagyott itt bennünket május hó 22-én, életének delén, 51 éves korában s elhunytával ismét beteljesedett egy szaktanítói sors. Emléke maradjon közöttünk érdemei szerint. A gazdasági népoktatáshoz 1909. évben került. Működését Ópécskán kezdte, majd a kommün után, mint menekült, Gyomán, Kisújszálláson, Kabán és Nádudvaron folytatta. A debreceni I. sz. iskolánál 13 évig szerényen és hűségesen dolgozott. Május 25-én a debreceni köztemetőben nagyszámú rokonság, kollegái, tanítványai és ismerősei mély részvétellel kísérték utolsó útjára a megboldogultat. A gyászszertartást Józán Miklós püspöki vikárius végezte s mondott igaz baráti szívből fakadó búcsúszót a mindnyájunk által szeretett kedves, jó barátunk. „Somlyay Kálmán jó harcot harcoltál, a futást bevégezted s adja meg Neked az Isten a dicsőség koronáját.”

— **Áthelyezések.** A nm. VKM ur Brózik Dezső mezőgazdasági népiskolai igazgatót Berettyó-ujfaluból központi szolgálatra a minisztériumba, Nagy Sándor szeghalmi igazgatót a szolnoki, Kristófné Paulinyi Margit és Kristóf András békéscsabai gazd. szaktanítókat a berettyóujfalui, Marczy Tivadar csanádpalotai gazd. szaktanítót pedig a nádudvari mezőgazdasági népiskolához helyezte át. Utóbbi kettőt megbízta az igazgatói teendők el látásával.

— **Eljegyzés.** Schill Nórát, Schill János makói mezőgazdasági népiskolai igazgató okl. tanítónő leányát eljegyezte Jeszenszky Sándor makói kereskedelmi iskolai tanár.

— **„Szentistváni Norma.”** A szervezés alatt álló mezőgazdasági népiskola első tanévében két országos jellegű mozgalmat indított meg: 1. A hernyóirtásnak iskolás gyermekek segítségével való hatékonyabbá tétele. A tervezetet Borsod vármegye közgyűlése megküldötte az összes társörvényhatóságoknak. 2. „Szentistváni védőó”. Övszer a ragadós száj- és körömfájás (Aphtae) megelőzésére. Engedélyezés és helyi árusítási jog megszerzése végett felterjesztve a m. kir. földművelésügyi miniszterhez. A község megértő segítségével és az elmúlt farsangban rendezett „iskolai bál” jövedelméből a tanulók fele el van látva tankönyvvel a Segélyző Könyvtár által.

— **„A Magyar Tanító Évkönyve” 1940/41.** tanévre — szerkesztette Bene Lajos — a szokásos értékes tartalommal jelent meg. Foglalkozik iskolai ügyekkel, nem állami iskolák szervezésével, fejlesztésével, fenntartásával, tanítói állások betöltésével, fizetékkiegészítő államsegély ügyével. Beíratásokkal, felmentésekkel, kizárásokkal. Beiskolázás és pontos iskolalátogatás biztosításával, az elemi iskolai magántanulók felvételi és vizsgálati díjával, beíratási díjakkal, továbbá a tanítók fizetésével, lakásával, lakpénzével, igazgatói pótlékkal, családi pótlékkal, OTBA kedvezményekkel, fizetési előleggel, vasuti kedvezményekkel, szabadságolás és helyettesítésekkel, nyugdíjazásokkal, nyugdíjasok lakáspénzével, nyugdíj-megváltással, nyugdíjjárulékok fizetésével. Ezeken kívül az iskolai teendőkre határidőjegyzéket közöl. Felsorolja az országos jellegű tanügyi egyesületeket. A vallás és közoktatásügyi minisztérium ügy és személyei beosztását, tanterületi főigazgatóságot, kir. tanfelügyelőségek címtárát és a körzeti iskolafelügyelők beosztását és végül a magyarországi tanítók névjegyzékét. A Dante

kiadásában jelent meg csinos vászonkötésben. Bolti ára 6 P.

— **Négyszáz alföldi gazda látogatása a Kisalföldön.** Május 18—20-án zajlott le a „Falu” Magyar Gazda és Földmives Szövetség által rendezett második gazdatanulmányi társasutazás, amelynek keretében az alföldi — csongrádi, kiskunfélegyházi, kecskeméti, nagykőrösi és ceglédi — gazdák látogatták meg kisalföldi gazdatársaikat. A törpe és kiscsárdák mellett az említett városok birtokosai, értelmiségi foglalkozású egyénei és iparosai is nagyszámban képviselték magukat és a legnagyobb elragadtatással emlékeztek meg benyomásaikról és tapasztalataikról. Az alföldi gazdák különvonata május 18-án hajnalban indult el Csongrádról és 380 utassal a kora délelőtti órákban érkezett meg a Kisalföldre. Érsekújvárott a hagyományos cigányzenén kívül a város vezetőinek köldöttsege várta a vendégeket Jaross Vilmos főispánnal, az érsekújvári Gazdasági Egyesület elnökével és Ölvedy János polgármesterrel az élen. Az érsekújvári polgármester üdvözlő szavaira vitéz Lovassy István csongrádi bankigazgató válaszolt. Valamennyi állomáson lelkes fogadtatásban volt részük az alföldi vendégeknek. A Galánta környékén elszállásolt alföldi gazdák május 19-én délután Kuthy Géza dr. elnök és Nagy Ferenc főigazgató kalauzolásával a Hanza Központi Szövetkezet telepét tekintették meg. A vendégeknek a látottak feletti elismerését hálás szavakkal Kovachich János a kiskunfélegyházi Gazdasági Egyesület titkárja és Bezzegh Ernő a ceglédi Gazdasági Egyesület elnöke fejezte ki, megköszönve a kalauzálást és vendéglátást. A Kisalföldről a gazda-különvonat május 19-én délelőtt érkezett vissza Budapestre, ahol a Falu-Gazdaszövetség székházában Mayer János elnök üdvözölte meleg szavakkal a társasutazás résztvevőit. A gazdák nevében Forgó Mihály csongrádi kisbirtokos mondott köszönetet a gondos rendezésért. Az alföldi gazdák különvonata este 6 órakor hagyta el a fővárost.

A lap kiadásáért felel: Pigniczky Ferenc elnök, Szekszárd. Kiadótulajdonos: Gazd. Szaktanítók Orsz. Egy., Szekszárd. Előfizetési díj: Egy évre 8— pengő. — Az előfizetési- és hirdetési díjak a Gazdasági Szaktanítók Orsz. Egyesülete főpénztárának Kisujszállásra az 54.135. csekkzámlán küldendők. Megjelenik augusztus hó kivételével minden hó 1-én.

Szerkesztőség: Kiskunfélegyháza.

— Az egyesület tagjai a lapot tagdíjuk fejében kapják. — **Vesszősi József könyvnyomda, Kiskunfélegyháza** Nyomdaért felelős: Tóth Miklós üzemvezető. 1940—2614